

Spis treści

Wstęp. „Postawa surrealistyczna”. W stronę nieprzedstawialności 9

Wprowadzenie. Tajemnicza obecność rzeczy	17
Perspektywa przedmiotowa	18
Obraz i przedmiot	23
Szeregi obiektów osobliwych. Od Lautréamonta do Jacoba	25
A) Lautréamonta „mówiący włos”	25
B) Rimbauda „salon w głębi jeziora”	28
C) Jacoba „trzy grzyby, które są księżycem”	31

Rozdział I. Sprzeczność jedności, negacja syntezy. Teorie awangardy i współczesne „teorie rzeczy” w poszukiwaniu „postawy surrealistycznej” 37

Awangarda: w stronę nowej, krytycznej hermeneutyki (Od Bürgera do Böhme) 39

„Drugie uprzedmiotowienie przedmiotów”. Przeciwno „postawie realistycznej” 42

Bürger: zagadkowość struktury	46
1. Od „dzieła” do „dzieła awangardowego”	46
2. Od przypadku do montażu	48

Szkłowski: „udziwnienie” i „rozruszanie rzeczy” 51

Eco: katalog – lista. Enumeracja chaotyczna 55

Pomian: katalog – kolekcja. Przedmioty użytkowe i semiofory 61

Hocke: discordia concors 64

Baltrušaitis: paradoksy anamorfozy 70

Krajewski: style życia przedmiotów 74

Sudjic: konwulsyjne erupcje 80

Böhme: fetysz, czyli triumf przedmiotu 84

„Postawa surrealistyczna”. Konstelacje i transpozycje 91

Rozdział II. Od „nieuleczalnego niepokoju” do „mutacji roli”. Priorytety „całkowitej rewolucji przedmiotu” w manifestach surrealizmu i twórczości poetyckiej André Bretona 97

1. „Lasy są czarne albo białe”. Narodziny i życie wielokrotne obiektów między Manifestem surrealizmu a Drugim manifestem surrealizmu 104

W kierunku nadrzeczywistości 104

Potworność i mrok. Wśród „niebezpiecznych krajobrazów” 108

„Noc błyskawic” 111

„Romantyczne” ruiny i „nowoczesny” manekin 113

Przedmiot a wyobraźnia: to, co być może 116

Obraz poetycki (I). Najwyższy stopień dowolności 118

„Poetycka świadomość przedmiotów”. Właściwości obrazów surrealistycznych 124

A) Sprzeczność 126

B) Zamaskowanie 128

C) Tajemniczość oraz D) Niedookreślenie 130

Obraz poetycki (II). Krańcowe rozluźnienie 136

Namacalne dowody innej egzystencji 137

Przedmiot surrealistyczny: krąbna obecność, krąbna referencjalność 139

„Na odwrócie rzeczywistości”. Interpretacje i zgrupowania 142

2. „Cały ciąg stanów utajonych”. Transformacja i sukces obiektu surrealistycznego w Kryzysie przedmiotu 146

Przedmiot w najszerszym filozoficznym znaczeniu 146

Zapowiedź rewolucji	148
Bezprecedensowa wola uprzedmiotowienia	149
„Model wewnętrzny” versus „model zewnętrzny”	152
Nieskończony katalog przedmiotów surrealistycznych	157
A) Poetyckie ready-mades	161
B) Poetyckie „obiekty znalezione”	161
C) Poetyckie „przedmioty surrealistyczne w sensie właściwym”	163
„Żywe poprawki”. „Zakłócenie” i „deformacja”	164
„Mutacja roli”. „Substytucja”, „insercja”, „delecja”	167
Konsekwencje „momentu surrealistycznego”	171
Rewolucja po rewolucji. „Dynamika dematerializacji i parowania”	172

Rozdział III. Laboratorium zakłóceń i deformacji. Typologia poetyckich przedmiotów surrealistycznych na przykładzie twórczości Gellu Nauma 177

1. „Precyzyjna deformacja” oraz „obiekt obiektywnie ofiarowany”. Dalsze losy teorii obiektu surrealistycznego po Kryzysie przedmiotu 180

Naum: „przedmiot naśmiewa się z obrazów”. Kulisy „precyzyjnej deformacji” 180

Demoniczność „obektu efialtycznego” 184

Luca: „chowam się pod stołem, żeby nie znalazł mnie scyzoryk”. Podwójne życie „obektu obiektywnie ofiarowanego” 187

„O.O.O.” (I): wzmacnianie podmiotu 188

„O.O.O.” (II): osłabianie podmiotu 192

Kubomanie i „obiekty wdzięcznie niejasne” 194

2. „Wesołe płuca trzasnęłyby kopytami”. Strategie obrazowania poetyckiego w Wędrownym podżegaczu Gellu Nauma 199

„Każdy palec jest drogocennym posiłkiem”. Strategia substytucji (I) 201

„Niebieska czaszka”. Strategia modyfikacji (I) 205

„Fabryki zgrzytają zębami”. Strategia animizacji (I) 207

Strategie obrazowania a właściwości obrazu 211

3. „Estetyka zjadła biszkopty”. Antropomorfizacje i przeobrażenia w Vasco da Gamie Gellu Nauma 217

Od statyczności do dynamizmu 218

 A) „Kwiaty są ciastkami”. Strategia substytucji (II) 218

 B) „Koszule z jelit”. Strategia modyfikacji (II) 220

Od animizacji do antropomorfizacji 221

 A) „Papierosy puszczają się biegiem”. Strategia animizacji (II) 221

 B) „Pończochy mają grzeczne usta i wąsy”. Strategia antropomorfizacji 224

Od absorpcji do transformacji 233

 A) „Kury obgryzają nam mózgi”. Strategia absorpcji 233

 B) „Kolory stały się bocianami”. Strategia transformacji 238

Zakończenie. Surrealistyczne furtki 243

Bibliografia 249

Summary 261

Indeks nazwisk 265